

אתיקה מקצועית רבעון האתיקה של לשכת עורכי הדין

ההחלטה לעניין עמותות, מלכ"רים וקליניקות משפטיות עו"ד דרור ארד-אילון / יו"ר ועדת האתיקה הארצית

במהלך השנים האחרונות, התקבלו בלשכה פניות ותלונות שונות בעניין ייצוג משפטי על-ידי ארגונים שלא למטרות רווח ועל-ידי קליניקות אקדמיות הפועלות במסגרת בתי הספר והפקולטות למשפטים. חלק מן הטענות עסקו בטיב הייצוג וברמת הפיקוח על עובדים שאינם עורכי דין (סטודנטים, מתמחים ואחרים). חלקן עסקו, בשאלות האם גופים התנדבותיים כאלה רשאים לקבל תמורה. פניות רבות היו מטעם גופים לא משפטיים שביקשו להקים מעין "זרוע משפטית" שתיתן ייצוג לחבריהן או לקהל הרחב ללא תשלום. עניין אחר היה מי הוא הגורם המייצג: הקליניקה או שמא הגורם שמפעיל אותו (למשל: האוניברסיטה). האם אוניברסיטה או עירייה יכולים לייצג פרט או שמא יש בכך פגיעה בייחוד המקצוע? כן עלתה השאלה של היחס בין האידיאולוגיה של גוף כזה לבין חובת הנאמנות שלו ללקוח מסוים. שמענו אף טענות שגופים כאלה עלולים לשמש כלי לשיווק של עורכי דין פרטיים ולסבסוד הייצוג המשפטי באותם משרדים.

ועדת האתיקה הארצית הציגה בשאלות אלו עמדה מגובשת שאומצה על-ידי הוועד המרכזי המובאת בגליון זה (להלן: **ההחלטה**). לפי ההחלטה, עמותה, מלכ"ר, קליניקה משפטית או גוף אחר, המייצג לקוחות ללא תמורה, צריך להתארגן כמעין משרד עורכי דין. מנהליו ופעיליו צריכים להיות רק עורכי דין. מתמחים וסטודנטים יכולים לפעול אך ורק בהנחיה צמודה (כמו במשרד עורכי דין פרטי). מעבר לכך, ברור שמי שמייצג לקוחות מטעמים התנדבותיים (ללא תמורה) אינו יכול לדרוש או לקבל שכר ולו בעקיפין: לא אחוזים מהצלחה, לא הוצאות המשפט, לא דמי חבר ולא תשלום מעורכי דין פרטיים שאליהם הופנה הלקוח (שגם להם אסור לגבות שכר מלקוח שהופנה על-ידי מלכ"ר). התנדבות היא התנדבות, והיפוכה הוא שידול פסול ופגיעה בייחוד המקצוע. ובעיקר, גוף כזה צריך לפעול ולהציג את עצמו כגוף משפטי עצמאי ולא כמחלקה של הגוף נותן המסגרת (כמו האוניברסיטה). כך המייצגת היא הקליניקה ולא האוניברסיטה.

ברור שמותר לגופים כאלה לקבוע מדיניות של קבלת תיקים ושל אופן הייצוג בהם. את המדיניות יכול לקבוע הגוף עם הגורם המעניק לו מסגרת ומימון. אולם ביצוע המדיניות והפעולה בכל תיק ותיק צריכים להיעשות אך ורק מתוך שיקול מקצועי מובהק ומתוך נאמנות לענייניו של הלקוח המסוים.

ההחלטה הולידה התנגדות רבה מצד הגופים. טענתם הייתה, שאל לה ללשכה להתערב בדרך פעולתם, ואל לה להטיל עליהם את ההוראות "הרגילות" של האתיקה המקצועית (למשל בשאלות של פרסום, שידול, פיקוח מקצועי, ייחוד המקצוע ועוד), שכן האופי ההתנדבותי והמטרה החברתית מצדיקים חריגה מהם.

לנוכח ההתנגדות, קיימנו רב שיח עם נציגי הארגונים המרכזיים ואף הזמנו אותם להציע הצעות מתאימות מטעמם. אולם עמדת הלשכה הייתה ונתרה, **שכל העוסקים בעריכת דין חייבים לפעול לפי אותם סטנדרטים אתיים.**

עורכת: ד"ר לימור זר-גוטמן, עו"ד ■ **יו"ר ועדת האתיקה הארצית:** עו"ד דרור ארד-אילון

המערכת: רח' דניאל פריש 10, תל אביב 64731, טל. 03-6918691, פקס. 03-6918696

מאמרי המערכת: ההחלטה לעניין עמותות, מלכ"רים וקליניקות משפטיות ■ שכר טרחת עורך דין: פיצוי ציפיה

במקרה של הפסקת ייצוג ■ **הנחיות והחלטות:** ועדת האתיקה הארצית ■ עיצוב: סטודיו רחל קליין

האתיקה לא מיועדת כדי לסגור את שורותיו של "האיגוד המקצועי" או כדי למנוע תחרות. **תכליתה העיקרית של האתיקה המקצועית היא הגנה על הנאמנות ללקוחו של עורך דין בדרך של הבטחת חופש מקצועי ורמה מקצועית של העוסקים במקצוע.** הכפפתו של הייצוג המשפטי למי שאינו עורך דין (ולפיכך אינו כפוף לאתיקה המקצועית) היא פח יקוש. במצב מעין זה, בעל המאה (שאינו עורך דין) הוא בעל הדעה, על-אף שהוא אינו נדרש לנאמנות ללקוח, ולעתים אינו מכיר את מורכבותה של הדילמה האתית שלפניו. מצב זה באה החלטת הלשכה למנוע.

גישה זו מגינה על שני עקרונות יסוד של המקצוע. הראשון, הוא שהנאמנות המקצועית של עורך הדין מסורה במלואה ללקוח ולא למי שמממן את שכר הטרחה או נותן מסגרת לארגון המייצג. השני, שהלקוח אינו אמצעי למטרה חברתית, אידיאולוגית, עסקית או אחרת. הייצוג המשפטי מבוסס לעולם על תפיסת הלקוח כתכלית לעצמו ועל הצבת טובתו של הלקוח (ולא טובת עורך הדין או הארגון בו הוא פועל) כמטרתו של הייצוג. אכן, מותר גם לעורך דין פרטי וגם לארגון חברתי לקדם מטרת חברתיות במסגרת סיוע ללקוח, אולם חובתו המקצועית של עורך הדין ללקוח גוברת על "המטרה החברתית" ועליו לסייע ללקוח גם כאשר רצונו אינו מתיישב עמה.

הארגונים שפועלים שלא לכונת רווח מצפים, כך נראה, לפטור מסוים מן האתיקה המקצועית, והואים בה הכבדה. אולם, כאשר מגיעים ימים קשים, כאשר הגוף המממן, המנהל ונותן המסגרת דורש מעורכי דין ציות בשאלות מקצועיות - או אז מתברר שרק אתיקה מקצועית חזקה, יכולה להוות משקל נגד. כך, עורך דין הפועל בקליניקה חייב לומר למנהלו שאסור לו להתערב בייצוג בשל הוראת המנהל, שכן בכך יפעל שלא בנאמנות ללקוח, ובניגוד עניינים. עוד הוא יכול לומר, שאסור לו למנהל להתערב בעניין זה, שכן בכך המנהל מסיג את גבולו של המקצוע.

עניין זה התברר עד מהרה. הקליניקה המשפטית באוניברסיטת תל-אביב ייצגה עובדי מוסד אוניברסיטאי בהליכים נגד אותה אוניברסיטה. טיבם של הליכים אלה אינו מענייננו, החשוב הוא, שבמהלך הייצוג הורה הרקטור של אוניברסיטת תל-אביב לקליניקה להפסיק את ייצוג העובדים כנגד אותה אוניברסיטה עמיתה מטעמים של מדיניות (ובעיקר קולגיאיות כלפיה). הוראה זו עוררה סערה ציבורית, והולידה תגובות נגד רבות ומגוונות. מרצים רבים ראו בה פגיעה בחופש האקדמי של מוסד שמטרתו העיקרית היא הוראה ולימוד. [על הפרשה ראו, רוני סיני, "הארץ", 14.12.08]. אולם עיון בבעיה מעלה, שהקושי העיקרי הוא בתחום האתיקה המקצועית והסגת גבול המקצוע.

סעיף 20 לחוק לשכת עורכי הדין מייחד את הייצוג המשפטי לעורכי דין בלבד. כך, ההחלטות בדבר קבלת לקוחות, ייצוג והפסקת ייצוג מסורות לעורכי דין בלבד. בדרך זו מחיל החוק על כל העוסקים בייצוג משפטי - שהם עורכי דין - את כללי האתיקה המקצועית, החלים על כל שלבי הייצוג: קבלת הלקוח, אופן הייצוג והפסקת הייצוג. להוראה בדבר ייחוד המקצוע שני פנים: האחד מניעת מי שאינו עורך דין לייצג, והשני פיקוח אתי אפקטיבי על הייצוג המשפטי.

באותו מקרה, הבהרתי במכתבי לרקטור האוניברסיטה שהוא, ככל מנהל של ארגון, אינו רשאי לפעול בתחום הייצוג המיוחד לעורכי דין. ממש כפי שהנהלת האוניברסיטה צריכה לא להתערב בדרך שבה ניתן טיפול רפואי בקליניקה הפועלת במסגרתה, אסור לה להתערב בדרך בה ניתן טיפול משפטי בה. הוספתי שלא מדובר בשאלה של פרוצדורה, אלא בעניין ערכי מן המדרגה הראשונה. חובת הנאמנות ללקוח היא "רוח אפו של מקצוע עריכת הדין" (בלשונו של השופט המנוח ש. ז. חשין ב-עמ"מ 9/55 **"עו"ד פלוני נ' יו"ר וחברי המועצה המשפטית**, פ"ד י 1720). **"טול מעריכת הדין את חובת הנאמנות ונטלת את הוחה"**. אם קליניקה תפעל שלא בנאמנות ללקוח, מה הלקח הלימודי שהיא מקנה לתלמידי הקליניקה? מהי התורה שהיא מלמדת לכלל תלמידי המשפטים שבה? מהו הערך החברתי שהיא מבקשת למסור לכל הנכנסים בשעריה של האוניברסיטה?

שמחתי לשמוע, שבסופו של דבר, ביטל הרקטור את הוראתו להפסיק את הייצוג. אני מקווה שגם העמדה שהצגתי בפניו סייעה בכך. ברור הדבר, שהיא מלמדת שהאתיקה אינה רק עול אלא גם מקור לעוצמתו של עורך הדין ולעצמאותו המקצועית.

שכר טרחת עורך דין: פיצוי ציפייה במקרה של הפסקת ייצוג ד"ר לימור זר גוטמן, עו"ד / עורכת

ב-ע"א 8854/06 **עו"ד קורפו נ' סוחצקין** (20.3.08), קבע לראשונה בית המשפט העליון כי מקום בו הפסיק הלקוח את ההתקשרות עם עורך הדין שלא בתום לב זכאי עורך הדין לא רק לשכר ראוי בגין העבודה שבצע עד כה (כפי שנקבע בע"א 138/92 **ביניש-עדיאל נ' דניה סיבוס חברה לבניין בע"מ**, פ"ד מז (5) 114) אלא גם לפיצויי ציפייה לפי סעיף 10 לחוק החוזים (תרופות).

משרד עורך דין קורפו נשכר על-ידי בעלי קרקע אשר בקשו ליזום פרויקט בנייה. עורכי הדין והלקוחות חתמו על הסכם שכר טרחה שעניינם הטיפול שאמורים היו להעניק עורכי דין בקידום פרויקט הבניה. בשלב מסוים ביקשו הלקוחות את הפסקת ההתקשרות, לאחר שהקבלנים עימם באו במגע דרשו כי יותק הקשר בין הלקוחות לבין עורכי דינם בעניין הטיפול בפרויקט. עורכי הדין הגישו תביעה בה דרשו, בין היתר, לחייב את הלקוחות לשעבר לשלם להם את יתרת השכר לפי הסכמי שכר הטרחה.

בקובעו שעורכי הדין זכאים גם לפיצויי ציפייה מסביר כבוד השופט דנציגר:

"אין לראות את הפסקת ההתקשרות ע"י המשיב כהתנהגות העולה בקנה אחד עם חובתו לנהוג בתום לב כלפי המערערים. אכן, בהלכת ביניש-עדיאל נקבע, כי בהתקשרות שבין עו"ד ללקוח, אם לא הוסכם במפורש אחרת, יש לקרוא תנאי מכללא, ולפיו רשאי הלקוח לנתק את הקשר עם עו"ד ולחדול מלהזיקק לשירותיו בכל עת, אפילו טרם הושלמה העסקה שבקשר אליה נתבקשו שירותיו של עו"ד, ובתנאי שיובטח שכר ראוי עבור השירות שכבר ניתן..."

כל עוד לא מועלות ע"י הלקוח טענות מבוססות כי הוא אינו שבע רצון מהטיפול המקצועי הניתן לו ע"י עורך דינו, וכל עוד המטרה למענה שכר את עורך דינו עדיין קיימת, לא יוכל הלקוח להשתחרר מההסכם באופן חד צדדי מבלי שיחויב בפיצויי ציפייה, אלא אם יוכיח כי לולא השתחררות זו לא היה יכול, באמצעים סבירים, להגשים את אותה מטרה."

במקרה של עו"ד קורפו, לפי ההסכם עם הקבלן, שכר טרחת עורכי הדין אמור היה להיגזר משווי הדירות שיימכרו בפרויקט. הואיל ובמועד מתן פסק הדין, הפרויקט טרם הסתיים לא ניתן היה בשלב זה לקבוע את שיעור הפיצוי לו הם זכאים. לכן הסתפק בית המשפט העליון במתן סעד הצהרתי, לפיו ההסכם הופר על-ידי הלקוחות לשעבר ועורכי הדין זכאים לפיצוי אשר ייגזר משווי הדירות שיימכרו בפרויקט, פיצוי שאותו יוכלו לתבוע בבוא היום בבית המשפט המוסמך, בהפחתת השקעה והוצאות נחסכות.

פיצויי ציפייה שפסק בית המשפט מבוססים על סעיף 10 לחוק החוזים (תרופות) לפיו: "הנפגע זכאי לפיצויים בעד הנזק שנגרם לו עקב ההפרה ותוצאותיה ושהמפר ראה אותו או שהיה עליו לראותו מראש, בעת כריתת החוזה, כתוצאה מסתברת של ההפרה."

הסעיף קובע את מבחני תיחום הנזק (סיבתיות וציפייה) אך אין בו מבחן לקביעת שיעור הנזק שנגרם לנפגע. שיעור הנזק משתקף בסכום הפיצוי שיעמיד את עורך הדין שעבודתו הופסקה במצב בו היה עומד אילו קיים החוזה ואלמלא התרחשה ההפרה. אלו "פיצויים חיוביים" המבטאים את אינטרס הציפייה (expectation interest) הוא האינטרס בקיום החוזה. מדובר בפיצויים המשקפים את אינטרס הקיום של החוזה.

הקביעה האם הפסקת הייצוג מצד הלקוח נגועה בחוסר תום לב המזכה את עורך הדין בפיצויי ציפייה צריכה להתבסס על סעיף 39 לחוק החוזים. בתי המשפט ידרשו לבחון, בכל מקרה ומקרה, האם פעל הלקוח בתום לב כלפי עורך דינו. מסיבה זו ניתן לשער שעוד צפויה לנו פסיקה עשירה בסוגיה.

הנחיות והחלטות ועדת האתיקה הארצית

הנחיות והחלטות

ייצוג משפטי על-ידי עמותות, מלכ"רים וקליניקות בבתי הספר ובפקולטות למשפטיים

החלטה א. מלכ"ר רשאי לממן את ייצוגם של הפונים אליו באמצעות משרד עורכי דין חיצוני. ב. מלכ"ר יוכל להעסיק עורך דין שכיר, אשר ייצג את הפונים, ובלבד שאיש לא יגבה תמורה מהפונים בגין אותו ייצוג. תמורה כאמור, לרבות דמי חבר. ג. ייפוי הכוח יינתן לעורך הדין, ולא למלכ"ר. ד. בהסכם ההתקשרות בין הלקוח למלכ"ר ניתן לכלול סעיף, לפיו יופסק הייצוג במידה שיחייב העלאת עמדות הנוגדות את מדיניות המלכ"ר, ובלבד שהדבר ייעשה ללא פגיעה באינטרס של הלקוח. ה. אין לקבוע בהסכם ההתקשרות חיוב של הלקוח לתרום תרומה או את ההוצאות לטובת המלכ"ר.

הערה ראשונה: החוק אינו מתיר לסטודנטים לבצע בעצמם תפקידים ומטלות שיוחדו לעורכי דין, לתת ייעוץ משפטי ובכלל זה, חתימה על מסמכים משפטיים והופעה בבתי משפט.

הערה שנייה: פעולתו של סטודנט בקליניקה חייבת להיעשות בפיקוח אפקטיבי של עורך דין, אשר נושא במלוא האחריות האתית והמקצועית לפעולתו של הסטודנט.

הערה שלישית: מלכ"ר המבקש להעסיק עורכי דין שיעסקו בייצוג לקוחות חייב לעשות כן באמצעות מחלקה משפטית נפרדת, שתהווה מעין משרד עורכי דין עצמאי שאינו למטרות רווח. בכל מקום בו מוזכרת זהות המייצג, יש להבהיר שמדובר במחלקה המשפטית ולא במלכ"ר עצמו.

התאחדות התעשיינים אינה יכולה לספק לחבריה שירותי ייעוץ משפטי

שאלתא התאחדות התעשיינים שוקלת לספק לחבריה, אשר יהיו מעוניינים בכך, שירותי ייצוג משפטי (הכנת כתבי טענות, מכתבי דרישה, ליטיגציה ועוד). התאחדות מבקשת לכר האם הדבר אפשרי?

החלטה ההתאחדות גובה דמי חבר ולפיכך אינה רשאית לתת שירות משפטי בהתאם להחלטה בעניין ייצוג משפטי על-ידי עמותות, מלכ"רים וקליניקות משפטיות וכלל 11 בלכללי האתיקה. עורך דין שפועל כאמור בשאלתא עובר עבירה אתית. (החלטה מספר את 238/05)

אגודת הסופרים אינה יכולה לספק לחבריה שירות משפטי

שאלתא אגודת הסופרים מבקשת ליצור קשר עם משרד עורכי דין אשר יישב במשרדי האגודה באופן קבוע וייתן שירות משפטי בתחומים שונים לחברי האגודה. האגודה לא תשלם שכר לעורך הדין ולא תשתתף בהכנסותיו אשר יגיעו מהחברים הפונים. האגודה תפרסם בפרסומיה את השירות המשפטי האמור כהצעה לחבריה.

החלטה על פניו, המודל המוצע אינו אפשרי מבחינה אתית. ראו ההחלטה בעניין ייצוג משפטי על-ידי עמותות, מלכ"רים וקליניקות משפטיות. (החלטה מספר את 215/04)

עירייה המבקשת לפתוח לשכה לסיוע משפטי

שאלתא עירייה מסוימת מבקשת לפתוח לשכה של סיוע משפטי לאוכלוסייה נזקקת בו יטלו חלק כל עורכי הדין תושבי העיר. העירייה מבקשת לדעת האם הדבר אפשרי?

החלטה הפנייה אינה מפורטת דיה ולפיכך יכולה הוועדה להשיב רק באופן כללי, כי בכל הקשור להקמת מסגרת מהסוג המוצע בשאלתא יש לקחת בחשבון את ההיבטים הבאים: א. עיסוק אחר. ב. פרסומת. ג. ייחוד המקצוע. ד. ההחלטה בעניין ייצוג משפטי על-ידי עמותות, מלכ"רים וקליניקות משפטיות. (החלטה מספר את 4/07)

תצהיר: אסור לאשר חתימה על תצהיר כאשר עורך הדין רואה את המצהיר דרך מצלמת אינטרנט

עובדות בין המתלונן לבין צד יריב התנהלו הליכי בוררות. במסגרת זו, הנילונה שייצגה את הצד היריב, אישרה במשרדה בחיפה חתימתם של 3 תצהירים של אנשים שבכלל היו באותה עת בחו"ל וזאת באמצעות מצלמת אינטרנט במשרדה.

הנילונה משיבה כי המצהירים, המוכרים לה היטב, חתמו על התצהירים ממקום מושבם בארה"ב לאחר תיאום מלא בזמן אמת בינה לבין בין המצהירים וזאת באמצעות מצלמת אינטרנט ולאחר שכל מצהיר הוזהר כמצוות הדין. לאורך הליך החתימה, הנילונה והמצהירים ראו ושמעו זה את זה ללא כל תקלה בתקשורת. במהלך חקירתו הנגדית של מצהיר אחד, עורך דין ממשרד הנילונה אישר שהתצהירים נחתמו בארה"ב והועברו בפקס לישראל. לפיכך הדברים נעשו בגלוי ולא בהסתת. יציין כי אין מחלוקת כי החתימות על-גבי התצהירים הן של המצהירים.

החלטה לגנוז את התלונה עם הערה כדלקמן: החתמת תצהיר בדרך שהוצגה בפנינו היא הטעייה של בית המשפט. אין לנהוג כך, והמשך התנהגות כזו תוביל להעמדה לדין. (החלטה מספר את 288/07)

הערות העורכת הדגש בהחלטה הוא על הטעיית בית המשפט, ביצירת מסמך שנחזה לתצהיר כאשר אינו עומד בדרישות הקבועות בפקודת הראיות.

בגיליון מספר 28 בעמ' 2 הובאה החלטה מספר את 368/07 שאף היא עוסקת בדרך אימות תצהיר. בהחלטה זו נקבע שעורך דין אינו רשאי להחתיים מצהירים בחו"ל עמם הוא נפגש בחו"ל. בסוגיה זו, אנו מבקשים להפנות את הקוראים להחלטת בית הדין הארצי לעבודה - ע"ע 148/08,161/08 **אשליק נ' מנרב הנדסה בע"מ** (ניתן ב-12/08/08).

ניגוד עניינים: עורך דין מיופה כוח של החברה המשכנת לא יכול לטפל עבור לקוחות בעסקאות מקרקעין בנכסים הרשומים במשרד

עובדות הפונה משמש כבא כוח חברה קבלנית ומיופה כוח מטעמה לצורך רישום זכויות המשתכנים בספרי ה"חברה המשכנת". הפונה מבקש לדעת אם יש פסול בכך שהוא גם יטפל עבור לקוחות בעסקאות מקרקעין בנכסים הרשומים במשרד.

החלטה לאסור את הייצוג. מתוקף תפקידו, משמש עורך הדין כגורם האמון על בדיקת החומר המוגש לצורך ביצוע עסקאות בנכסי מקרקעין. במובנים רבים, תפקידו זה מקביל לתפקידו של רשם המקרקעין. אין לזלזל בחשיבותו של תפקיד זה, בייחוד בהתחשב בכך שמדובר בזכויות במקרקעין (גם אם אינם רשומים). מטבע הדברים, עורך הדין לא יוכל לבצע תפקיד של בקרה כלפי עצמו, כאשר מצד אחד הוא חובש את כובעו של המבקר - נציג החברה המשכנת; ומאידך גיסא את כובעו של המבוקר - עורך הדין המטפל בעסקה. בכך ימצא עורך הדין את עצמו במצב של ניגוד עניינים.

כידוע, גם הסכמתה של החברה הקבלנית היא החברה המשכנת, לא תוכל להכשיר מצב זה של ניגוד עניינים. מעבר לכך, חובת הנאמנות של עורך הדין היא גם כלפי המדינה, אשר מכוון חוזה עמה קיבלה החברה המשכנת, מלכתחילה, את מעמדה ואת תפקידה באישורן של העברות הזכויות. עורך הדין אינו משמש כשליח בלבד, אלא הוא נשכר על ידי החברה לשם מילוי תפקיד מהותי שבבדיקת המסמכים ואישור התאמתם לעסקאות המבוקשות. (החלטה מספר את 50/07)

ניגוד עניינים: עורך הדין של הקבלן אינו רשאי להחזיק בערבויות מכר בנאמנות עבור הרוכש

שאלתא קיים נוהג, לפיו קבלנים דורשים מרוכשי דירות, כתנאי למסירת החזקה בדירות, להפקיד ערבויות שנמסרו להם לפי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של הרכשי דירות), תשל"ה - 1974, בידי עורכי הדין המייצגים את הקבלנים, וזאת עוד בטרם התקיימו התנאים הנדרשים לשם השבת הערבויות, על פי הוראות חוק הבטחת ההשקעות. האם עורך הדין המייצג את הקבלן, אשר מקבל את הערבויות האלו בנאמנות, מציב את עצמו במצב של ניגוד עניינים, שכן הוא חב חובת נאמנות לקבלן - לקוחו - ועל כן אין הוא יכול לשמש כנאמן על רכשו של הלקוח - הערבות.

החלטה הנהוג לפיו בא כוח של הצד שכנגד, בהסכם מכה, מחזיק בנאמנות כספים עבור הצד השני, וזאת כדי להבטיח את האינטרס של לקוחו, אינו נוהג נדיר והוא אף אינו פסול. כך קורה, לעתים מזומנות, כי בא כוח המוכר מחזיק בנאמנות כספים ששילם הקונה, וזאת להבטחת תשלומים בגין מס שבת, ובמסגרת זו הוא נחשב כנאמן של הקונה.

יחד עם זאת, המקרה כאן שונה. אין מדובר כאן בסכום המשולם על חשבון הרכישה, ואשר עורך הדין מבקש להחזיקו בנאמנות על מנת להגן על אינטרס לגיטימי של הלקוח. הערבות איננה "רכוש" סתם. מדובר במנגנון הגנה סטטוטורי, אשר המחוקק קבע בדיוק כדי להגן על חכשי דירות במקרים בהם הקבלנים לא יוכלו למלא את התחייבויותיהם (ר' פרשת "חפציבה"). האינטרס של הקבלן בביטול הערבויות נובע מן העלויות שהוא נאלץ לשלם לבנקים המפיקים את הערבויות, כל אימת שערבויות אלה בתוקף. אינטרס זה עומד בסתירה ממשית לאינטרס הלקוח, להמשיך ולהחזיק בערבות התקפה, לפי כל דין.

לאור האמור לעיל, הן בשל כך שמדובר בהוראה חוקית קוגנטית, שאסור לעורך הדין לשתף פעולה עם עקיפתה, והן בשל כך שקבלת ערבות מכה בנאמנות מעוררת חשש לניגוד עניינים, הרי שעורך הדין של הקבלן לא יוכל להחזיק ערבות מכה בנאמנות עבור הלקוח. (החלטה מספר את 118/07)

ניגוד עניינים: כלל 14(א) עורך הדין אינו יכול לייצג בגלל עניין אישי שלו

עובדות השואלת שימשה עובר להתמחותה כמנהלת בית ספר אקסטרוני. בשנת 2004 הגישה אחת ממזרות בבית הספר תביעה כספית בבית הדין לעבודה בגין הטרדה מינית, נגד אחד המורים ונגד בית הספר כמעסיקתו. במהלך המשפט הזומנה השואלת, ששימשה כאמור כמנהלת בתקופה הרלבנטית, להעיד מטעם ההגנה. בית הדין קבע כי לא היה כמעשה הנתעב משום הטרדה וחייב התובעת בתשלום הוצאות. כעת פונה המזרה הנתבע דאז לשואלת בבקשה לייצגו בתביעת נזיקין שברצונו להגיש נגד המזרה שהתלוננה נגדו, בגין נזקים שגרמה לו בהגשת התלונה.

שאלות 1) האם השואלת תוכל לייצג את המזרה בתביעה שגישה, נוכח האמור לעיל, או שיש בכך ניגוד עניינים? 2) האם שותפה למשרד של השואלת יכול לייצג בהתחשב בכך שיתכן והשואלת תקרא לעדות?

החלטה לאור הוראת כלל 14(א) לכללי האתיקה ונסיבות העניין, מנועה הפונה מהייצוג. (החלטה מספר את 156/08)

סודיות: חלה לגבי מידע על עבירה בעבר

שאלות עורך דין שואל את הועדה האם הוא רשאי להגיש תלונה למשטרת ישראל נגד דיין בבית הדין הרבני האזורי כעבירה לכאורה של בקשת שוחד מלקוחו. האינפורמציה בדבר הצעת השוחד הגיעה לפונה מהלקוח.

החלטה על עורך הדין חלה כאן חובת הסודיות לפי כלל 19 לכללי האתיקה והוא אינו רשאי להתלונן במשטרה ללא רשות הלקוח. (החלטה מספר את 9/08)

סודיות: הפרתה על-ידי שיתוף צד שלישי בפרטי התיק

עובדות הנילון טיפל עבור המתלונן בעניין משפטי. לטענת המתלונן, הנילון שיתף צד שלישי (ידידה של המתלונן) וזו שהמליצה בפניו לשכור את שירותי הנילון בפרטי התיק, וזאת באמצעות שורת תכתובות דואר אלקטרוני בהם נחשפו מסמכים ופרטים הנוגעים לעניינו המשפטי של המתלונן. לתלונה צורפו תכתובות הדואר האלקטרוני והצהרה של הצד השלישי.

החלטה להעמיד לדין משמעת. (החלטה מספר את 243/07)

חסיון: חל על רשימת התיקים בהם מטפל עורך הדין עבור הלקוח

עובדות עורך הדין הפונה מייצג לקוח בתיקי הוצאה לפועל ובתביעות כספיות. כנגד לקוח זה הוגשה תביעה כספית על-ידי צד ג' ונפתח אף תיק הוצאה לפועל נגד הלקוח. במסגרת תיק זה ביקש הצד שכנגד מראש ההוצאה לפועל

לחייב את הפונה להמציא רשימה של תיקים בהם מטפל הפונה עבור אותו לקוח. ראש הווצאה לפועל נתן החלטה ולפיה העביר את בקשת העיקול לתגובתו העניינית של הפונה.

עורך הדין הפונה שואל כיצד להגיב והאם חל החסיון על המידע המבוקש?

החלטה רשימת התיקים בהם מטפל עורך הדין עבור לקוחו היא בגדר חסיון עורך דין - לקוח כך שיש לקבל את הסכמת הלקוח ליתור על החסיון. (החלטה מספר את 118/08)

חובת הנאמנות: חובות הבדיקה שעל עורך הדין העורך הסכם מקרקעין

שאלתא האם מחובתו המקצועית והאתית של עורך דין שעורך הסכם עבור שני הצדדים למכירת או לרכישת בית ומטפל בהעברת הרישום על-שם הרוכש, לבדוק ולוודא במשרד, באגף התכנון או במינהל ההנדסה הרלוונטי, אם בנכס האמור נעשתה בשלב כלשהו קודם לכן בניה או תוספת בניה בלא קבלת היתר כדון, או שמא די לעורך הדין שיסתפק, בעת עריכת ההסכם, בהכנסת סעיף להסכם לפיו המוכר מצהיר שלמיטב ידיעתו לא נעשתה בנכס בניה בלא היתר כדון.

החלטה אין בידי הועדה די נתונים כדי להשיב במקרה הקונקרטי. בעקרון, יש לברר העניין לאחר עיון בנסיבות ושמיעת הצדדים המעורבים. על דרך הכללה ניתן לומר, כי הכנסת סעיף להסכם, כפי שמוצע, אינה יכולה לבוא במקום בדיקה; ואל לעורך הדין אשר כאמור מייצג שני הצדדים, להמליץ לקונה להסתפק בהכנסת סעיף כזה. הקונה עלול תמיד לטעון שלא הבין את משמעות הסעיף; וכי עורך הדין המליץ לו להסתפק בסעיף כזה. סעיף מעין זה עלול להוות "מכשול בפני עיוור". (החלטה מספר את 45/08)

עורך דין שהוא דירקטור בחברה ציבורית לא יכול לייצג את חברת הבת שלה

שאלתא הפונה עומד להתמנות כיועץ משפטי ומשנה למנכ"ל של חברה א' בע"מ, שהיא חברה ציבורית, ויהיה עובד של החברה. חברה א' מבקשת למנות את הפונה כדירקטור בחברה בת, חברה ב', שגם היא חברה ציבורית. לחברה ב' יועץ משפטי, שאינו עובד של חברה א' הנותן לה ייעוץ משפטי שוטף.

הפונה שואל אם הוא יכול בנסיבות המתוארות לעיל להמשיך ולייצג את חברה ב' בתיקים בהם החל לטפל קודם למינויו, כאמור לעיל.

החלטה היותו של הפונה יועץ משפטי ומשנה למנכ"ל בחברת האם מונע את כניסתו לגדר החריג הקבוע בכלל 2(ד) לכללי לשכת עורכי הדין (דירקטורים בחברה ציבורית), התשמ"ט-1988, מאחר שמתעורר חשש לניגוד עניינים מובנה במילוי תפקידו.

אין בכך כדי למנוע מתן היתר לפונה בהתאם לסעיף 4(א) לכללים במקרים ספציפיים שיובאו לפתחנו. במקרה דנן לא הוכחו התנאים הנדרשים למתן היתר כאמור.

בשולי הדברים אנו סבורים כי יש לדון מחדש בניסוחו של כלל 2(ד) ומעבירים העניין לוועדת הרביזיה בכללי האתיקה. (החלטה מספר את 227/08)

התבטאות שאינה הולמת כלפי חבר למקצוע

עובדות כמסגרת דיון בית משפט אמר הנילון למתלונן (שניהם בתפקיד מייצגים): "חברי עומד ומשקר לבית המשפט" ו-"אין יכול להיות שמשקר חברי לבית המשפט במצח נחושה". הדברים תועדו בפרוטוקול בית המשפט שצורף לתלונה.

שאלתא האם יש מקום להעמיד לדין בגין התבטאות זו?

החלטה לגנוז את התלונה עם הערה כדלקמן: גם כאשר עורך דין סבור שהצד השני מוסר מידע לא נכון לבית המשפט, עליו לנקוט שפה נקייה והולמת, המאפשרת דיון ענייני ומכבדת את בית המשפט, את חברו ואת המקצוע. (החלטה מספר את 129/07)

אי המצאה לצד שכנגד של בקשה שהוגשה לבית המשפט מהווה עילה להעמדה לדין משמעת

עובדות הנילוים הגישו בקשה לביטול פסק דין. כב' השופט החליט, כי הנילוים יעבירו את הבקשה להתייחסות המתלונן המייצג את הצד שכנגד. דא עקא, הנילוים כלל לא העבירו לו את הבקשה, ועוד הרהיבו עוז לטעון כי המתלונן נמנע מלהגיב משיקוליו הוא. הבקשה הומצאה למתלונן רק משחויבו הנילוים לספק לבית המשפט את אישור ההמצאה.

החלטה להעמיד לדין משמעת בגין אי המצאת הבקשה. [החלטה מספר את205/07]

כלל 52: איסור מגע עם צד שכנגד מיוצג

שאילתא ועדת יועצים משפטיים פנימיים פנתה במכתב ולפיו "בישיבת הוועדה שהתקיימה לאחרונה התברר, כי כשהמדינה או חברה ממשלתית היא הלקוח, ישנם מקרים לא מעטים שבמסגרת הליכים משפטיים, עורך הדין של הצד שכנגד פונה ישירות למדינה, לשר האחראי, למנכ"ל החברה או לגורם רלבנטי אחר בה, על אף היותה מיוצגת באותו עניין על ידי היועץ המשפטי של המשרד הממשלתי, החברה הממשלתית וכיו"ב".

לשיטת הפונים, התנהלות זו מנוגדת לכללי האתיקה (סע' 25), שכן עורך דין מנוע מלפנות לצד מיוצג אלא באמצעות בא כוחו. הבקשה היא שועדת האתיקה הארצית תפרסם הנחיה לפיה: "דין עורך דין מטעם המדינה או מטעם גוף ציבורי כלשהו כדין כל עורך דין אחר, ולפיכך הפניה מצד בא כוח הצד שכנגד צריכה להיות ישירות אל בא כוח המדינה, החברה הממשלתית או הגוף הציבורי בלבד".

החלטה כלל 25 ידוע ומוכר היטב, ולא נוכחנו שיש תופעה של התעלמות גורפת ממנו. לא ניתן להמציא הנחיה כללית, שתחול על כל מקרה של פנית עורך דין לגורם מגורמי המדינה. כל מקרה כאמור יחייב התייחסות ספציפית לגופם של דברים, שכן כל פניה ונסיבותיה. [החלטה מספר את 145/08]

סעיף 53 לחוק: סייג לייצוג בשל עילת פסלות שופט

שאילתא האם עורך דין יכול לייצג לקוחות בפני שופטת כאשר בתה של השופטת עובדת במשרדו? הפונה מציין כי הבת מועסקת במשרדו כ"פירלנסרית", העובדת עמו במשותף רק במספר תיקים, אולם שמה מופיע בנייר המכתבים של המשרד ללא סייג.

החלטה ברור כי ייצוג הלקוחות על-ידי עורך הדין הפונה יחייב את השופטת לפסול את עצמה מלדון בתיקיהם. סעיף 53 לחוק לשכת עורכי הדין קובע כי אסור לעורך דין לקבל על עצמו ייצוג, אם יש לו יסוד להניח כי הדבר יגרום לפסילתו של המותב שנקבע לדון בהליך. אחת מעילות הפסלות הקבועה בסעיף הינה מקרה בו לכן משפחה מדרגה ראשונה של השופט יש עניין כפי ממשי או עניין אישי ממשי בעורך הדין.

בענייננו, כאשר בתה של השופטת מועסקת על ידי הפונה, בכל הסדר אשר יהא, מתקיימת עילת הפסלות והפונה מנוע מלקבל על עצמו את הייצוג. [החלטה מספר את 192/08]

התנהגות שאינה הולמת: משלוח שובר גבייה כחלק ממכתב עורך הדין

עובדות הנילוין שלח למתלונן מכתב בנוגע לחוב כספי שעליו לשלם כאשר בתחתית המכתב היה שובר תשלום. לטענת הנילוין, צירוף השובר מקל על ציבור החייבים בכך שהוא מאפשר להם דרך נוחה וקלה לתשלום חובם. צירוף השובר למכתב הדרישה מעביר מסר לחייבים, לפיו עם תשלום השובר, פוסקת הדרישה, ולפיכך מדרכן אותם לשלם. זאת ועוד: התשלום באמצעות השובר מאפשר עדכון מהיר של התשלום וזיכוי החייב בגין חובו במינימום תקלות.

החלטה משלוח הודעת גבייה כחלק פיזי של מכתב עורך הדין הוא פסול ואינו הולם את מקצוע עריכת הדין. ככלל, עורך דין הפועל במסגרת גבייה צריך להנחות עצמו להפריד בין פעולת הגבייה לפעולותיו כעורך דין, באופן שלא יהיה בו כדי להטעות את החייבים. [החלטה מספר 77/04]